

การศึกษาพฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทย:

กรณีศึกษา ภาคมหานคร

A Study on the Elder Living Behavior in Thailand:

Case study the Metropolitan

พนิต ภูจินดา*

Panit Pujinda*

Received: September 8, 2022

Revised: January 16, 2023

Accepted: January 18, 2023

บทคัดย่อ

พฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (elder living behavior) เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่มีความน่าสนใจสำหรับการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย โดยบทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุและการศึกษาพฤติกรรมการอยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาเป็นการเลือกกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคมหานคร หรือ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกแนวทางการดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และ 2) การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) การเก็บข้อมูล (data collection) ด้วยวิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) โดยผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ใน Google form และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา (sampling) ด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) และซึ่งผลการศึกษา พบว่า เมื่อวิเคราะห์ตามลักษณะของการเคลื่อนไหว พบว่า สามารถจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์และพึ่งอุปกรณ์ประเภทไม้เท้า (walker) และกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทรถเข็น (wheelchair) โดยกลุ่มผู้สูงอายุจะมีรูปแบบของที่อยู่อาศัย คือ บ้านเดี่ยว ตึกแถว และคอนโดมิเนียม ตามลำดับ และมีพฤติกรรมอยู่อาศัยสามารถ คือ อยู่ตามลำพัง อยู่ตามลำพังเฉพาะช่วงกลางวัน และอยู่ตามลำพังในที่พำนักอาศัยแต่มีญาติ/ผู้ดูแลอยู่ในละแวกใกล้เคียง และอยู่อาศัยกับครอบครัวตลอดเวลา นอกจากนี้ยังได้นำมาทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square test) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูล โดยพบว่า พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยทั้งกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุมีความต้องการรูปแบบที่อยู่อาศัยและมีลักษณะของรูปแบบที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าไคสแควร์ 5.069 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.408 นอกจากนี้ พฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวมีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยแตกต่างกันเช่นเดียวกัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าไคสแควร์ 5.027 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.413

* ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330

* Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

Corresponding author E-mail: Panit.p@chula.ac.th

Abstract

The elder living behavior is a significant and interesting phenomenon in preparation for entering an aging society in Thailand. This research, therefore, uses quantitative method to classify the elderly and study the housing behavior of each elderly group in Thailand. The sample of this study was selected from the elderly living in the metropolitan or Bangkok and suburban areas as a case study. The researcher divided this study into two phases 1) studying the secondary data and 2) collecting the primary data through a questionnaire survey using Google Form and a purposive sampling method to select samples. Results found through the mobility analysis segmented the elderly into two main groups; the elderly, who do not rely on wheelchairs but rather on walkers, and the elderly, who rely on wheelchairs. These elderly live in detached houses, shophouses, and condominiums, with their housing behavior categorized as elderly who can live alone during the daytime, elderly who can live alone in their houses but have relatives or caretakers within the neighborhood, and elderly who live with families all the time. Furthermore, the Chi-Square test is used to describe the relationship between data. It reveals that the housing behavior of pre-elderly and elderly groups is different regarding house design needs and the characteristics of houses they inhabit. The data analysis yielded a chi-squared value of 5.069 and a statistical significance level of 0.408. In addition, the behavior of the elderly without mobility limitations group also shares different needs in house design. The data analysis yielded a chi-squared value of 5.027 and a statistical significance level of 0.413

คำสำคัญ: สังคมผู้สูงอายุ, ผู้สูงอายุ, พฤติกรรมการอยู่อาศัย, การออกแบบที่อยู่อาศัย, อารยสถาปัตย์

Keywords: Aging Society, Elderly, Housing Behavior, House Design, Universal Design

บทนำ

พฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (elder living behavior) เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่มีความน่าสนใจสำหรับการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมทางสุขภาพของผู้สูงอายุ (health promoting) ซึ่งพฤติกรรมทางสุขภาพนั้นเป็นการคงไว้ซึ่งสภาวะสุขภาพที่ดีและเป็นการแสดงศักยภาพของมนุษย์ ทั้งนี้ จากกฎบัตรรอตตาวาได้กล่าวถึงการส่งเสริมสุขภาพว่าเป็นกระบวนการเพิ่มความสามารถของคนเราในการควบคุมดูแลและพัฒนาสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุคือการอยู่ในสถานที่ที่มีอากาศที่บริสุทธิ์ มีอากาศถ่ายเทที่ดี ประกอบกับการมีพื้นที่สำหรับการเดิน หรือฝึกกายบริหาร (นิศา ชูโต, 2525) จึงกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากสภาวะปัจจัยจำกัดในการเคลื่อนไหวของร่างกายที่มีกระบวนการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป (พุทธชาติ แผนสมบูรณ์, โกศลจึงเสถียรทรัพย์ และธนวรรณ สารรัมย์, 2561)

จากการศึกษาเกี่ยวกับคำจำกัดความของคำว่า ผู้สูงอายุ หรือ older person นั้น องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ให้นิยามของคำจำกัดความดังกล่าว หมายถึง ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า

60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ จากการศึกษาทางชีววิทยากล่าวว่า ผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่มีการสูญเสียความสามารถในการทำงานทางสรีรวิทยาของร่างกายที่เกิดจากการเสื่อมถอยลงไป (ศุภวรินทร์ หันกิตติกุล, 2539) และ การศึกษาตามบทบัญญัติทางกฎหมายของราชอาณาจักรไทย ได้ให้คำจำกัดความของ ผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3) ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลสถิติเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยถือเป็นสังคมผู้สูงอายุ (aging society) ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กล่าวคือ ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุสูงกว่า 60 ปีสูงถึงร้อยละ 15.6 ของประชากรทั้งประเทศ หรือ 10.42 ล้านคน และจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (completed aged society) เมื่อมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2563 ทั้งนี้ ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (super aged society) ในปี พ.ศ. 2578 ซึ่งประชากรที่สูงอายุจะมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด นอกจากนี้ จากข้อมูลการสำรวจการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2558 ยังพบว่า ผู้สูงอายุชาวไทยที่ทำงานมีสัดส่วนอยู่ร้อยละ 36.3 หรือคิดเป็นแรงงานสูงอายุจำนวน 3.78 ล้านคน

ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 58.1 สมรสและอยู่กับคู่สมรสในครัวเรือนเดียวกัน รองลงมาคือ เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 33.2 และเป็นผู้สูงอายุที่สมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสในครัวเรือนเดียวกัน ร้อยละ 5.0 และเป็นโสด 3.6 สำหรับรูปแบบการอยู่อาศัยนั้นเป็นรูปแบบการอยู่อาศัยในครัวเรือนที่อยู่กันหลายคนสูงถึงร้อยละ 88.6 และอีกร้อยละ 11.4 เป็นผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยเพียงคนเดียว ประกอบกับ การศึกษาการพิจารณาระดับรายได้ต่อปีจากแหล่งต่างๆ พบว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทยมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 50,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.8 ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 20,000-49,999 บาท ร้อยละ 33.3 รองลงมา คือ ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 17.3 และอีกร้อยละ 14.6 เป็นผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 10,000-19,999 บาท โดยหากวิเคราะห์ถึงความเพียงพอของรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุในประเทศไทยร้อยละ 58.1 มีรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิต รองลงมา คือ มีรายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเป็นบางครั้ง ร้อยละ 22.9 มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ร้อยละ 15.3 และอีกร้อยละ 3.7 เป็นผู้ที่มีรายได้เกินความเพียงพอต่อการใช้จ่ายในการดำรงชีวิต (ปัทมาสม์ เพชรสม, 2558)

จากประเด็นความสำคัญดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงกรอบของการศึกษาในเบื้องต้นซึ่งอธิบายให้เห็นถึงความแตกต่างและความสามารถในการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยที่อยู่อาศัยในภาคมหานครซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมกรอยู่อาศัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานของการศึกษาว่า กลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยที่อยู่อาศัยในภาคมหานคร ที่ถูกจำแนกออกเป็นแต่ละกลุ่มด้วยปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจจะมีพฤติกรรมกรอยู่อาศัยที่แตกต่างกันด้วยการวิเคราะห์รูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุและพฤติกรรมกรอยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการพัฒนาการออกแบบที่อยู่อาศัยตามหลักอารยสถาปัตย์ (universal design) และเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการออกแบบการพัฒนาแบบที่อยู่อาศัยในอนาคตของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันในประเทศไทยที่อยู่อาศัยในภาคมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่อยู่อาศัยในภาคมหานคร

คำถามงานวิจัย

- 1) พฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยสัมพันธ์กับรูปแบบที่อยู่อาศัยหรือไม่
- 2) กลุ่มก่อนสูงอายุที่มีอายุ 45-60 ปี และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ต้องการที่อยู่อาศัยเหมือนหรือต่างกัน
- 3) ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว ต้องการที่อยู่อาศัยเหมือนหรือต่างกัน
- 4) ผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว ต้องการที่อยู่อาศัยเหมือนหรือต่างกัน

การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการศึกษา

1) การทบทวนแนวคิดทฤษฎี

การศึกษาพฤติกรรมของการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทยนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดลำดับขั้นตอนของการศึกษาในการทบทวนแนวคิดทฤษฎี ออกเป็น 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุ

การศึกษาเกี่ยวกับประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุ มีประเด็นที่มีความสำคัญอยู่ 2 ประเด็น คือ กลุ่มผู้สูงอายุสามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันและการจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

- การจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน

(Activity Daily Living : ADL)

ผู้สูงอายุสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ตามความสามารถทางการเคลื่อนไหวหรือความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันตามรายงานผลการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านประกอบไปด้วย กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์ กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง (ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทไม้เท้า (walker)) และกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ (ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทรถเข็น (wheelchair)) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์

กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์ หรือเป็นกลุ่มที่ติดสังคม ช่วยเหลือตนเอง ผู้อื่น สังคม และชุมชนได้ด้านการเคลื่อนไหวสามารถเดินขึ้นบันไดได้เองโดยไม่ต้องช่วยเหลือ เดินออกนอกบ้านได้ และเดินตามลำพังบนทางเรียบได้ สามารถทำอาหาร รับประทานอาหารได้ และสามารถเข้าห้องสุขาได้ด้วยตนเอง

- กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทไม้เท้า (walker)

กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทไม้เท้า (walker) หรือเป็นกลุ่มที่ติดบ้าน ด้านการเคลื่อนไหวไม่สามารถเดินตามลำพังบนทางเรียบได้ ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ เช่น ไม้เท้า การรับประทานอาหารอาจต้องการความช่วยเหลือ ไม่สามารถทำอาหารเองได้ และต้องการความช่วยเหลือในการเข้าห้องสุขา

- กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทรถเข็น (wheelchair)

กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทรถเข็น (wheelchair) หรือผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพต้องใช้เก้าอี้รถเข็นในการเคลื่อนที่ ต้องมีผู้ดูแลอย่างน้อย 1 คน การใช้ชีวิตส่วนใหญ่จะอยู่คนเดียวหากต้องอาบน้ำและขับถ่ายต้องมีผู้ช่วยเหลือ หรือจำเป็นต้องขับถ่ายในท่านอน สวมใส่ผ้าอ้อมตลอดเวลา

■ การจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาปัจจัยตามหลักการลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุ ร้อยละ 58.1 สมรสและอยู่กับคู่สมรสในครัวเรือนเดียวกัน รองลงมาคือ เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 33.2 และเป็นผู้สูงอายุที่สมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสในครัวเรือนเดียวกัน ร้อยละ 5.0 และเป็นโสด 3.6 สำหรับรูปแบบการอยู่อาศัยนั้น เป็นรูปแบบการอยู่อาศัยในครัวเรือนที่อยู่กันหลายคนสูงถึงร้อยละ 88.6 และอีกร้อยละ 11.4 เป็นผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยเพียงคนเดียว เมื่อพิจารณาระดับรายได้ต่อปีจากแหล่งต่างๆ พบว่า ผู้สูงอายุมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 50,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.8 ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 20,000-49,999 บาท ร้อยละ 33.3 รองลงมาคือผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 17.3 และอีกร้อยละ 14.6 เป็นผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีระหว่าง 10,000-19,999 บาท โดยหากวิเคราะห์ถึงความเพียงพอของรายได้ พบว่า ผู้สูงอายุร้อยละ 58.1 มีรายได้ที่เพียงพอ รองลงมา คือ มีรายได้เพียงพอเป็นบางครั้ง ร้อยละ 22.9 มีรายได้ไม่เพียงพอ ร้อยละ 15.3 และอีกร้อยละ 3.7 เป็นผู้ที่มีรายได้เกินเพียงพอ (ปัทมาสม์ เพชรสม, 2558)

II. การศึกษาพฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทย

การสำรวจระบุว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังในครัวเรือนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 7.7 ในปี พ.ศ. 2550 เมื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น กระดูกข้อจะเสื่อม กล้ามเนื้อจะอ่อนแรงลง การทรงตัวไม่ดี ไม่สามารถยกเท้าก้าวเดินได้อย่างแคล่วคล่อง สายตาจะพร่ามัว ประสาทการรับรู้จะช้าลง หากผู้สูงอายุยังอยู่อาศัยลำพังในบ้านที่มีสภาพไม่เหมาะสมอาจนำมาสู่การเกิดอุบัติเหตุทำให้ทุพพลภาพหรือพิการได้ หรือแม้แต่เพียงมี “ความกลัวว่าจะหกล้ม” ก็ทำให้ผู้สูงอายุไม่กล้าทำกิจกรรมอะไร ทำให้ความสามารถของร่างกายลดลง (Fletcher and Hirdes 2004, Skelton, Howe et al. 2013) ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ต้องการการดูแล ทั้งทางการแพทย์ การใช้ชีวิตประจำวัน และการเข้าสังคม ความพิการและความเสื่อมตามวัยทำให้ความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวัน ลดลง เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตประจำวันจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นหรืออุปกรณ์เครื่องช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เก้าอี้ล้อเข็น หรืออุปกรณ์ช่วยเดินเพื่อช่วยในการเคลื่อนย้ายตัว มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่า ควรมีการวิจัยเรื่องการใช้อุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการในผู้สูงอายุ โดยมีปัจจัยเรื่องการปรับสภาพที่อยู่อาศัยเข้ามาเป็นส่วนประกอบด้วย (Wilson, Mitchell et al. 2009, Seplaki, Agree et al. 2013) และความรุนแรงของพยาธิสภาพของผู้ป่วยก็มีความสัมพันธ์กับความจำเป็นในการปรับสภาพบ้านด้วย (Permsirivanich et al. 2009) การทำกิจวัตรประจำวันและการใช้ชีวิตภายในบ้านอย่างอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือเป็นภาระให้น้อยที่สุดถ้าสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ภายในบ้านเอื้อให้คนพิการและผู้สูงอายุได้เข้าถึง การปรับปรุง ดัดแปลงสภาพแวดล้อม รวมทั้งประยุกต์วัสดุอุปกรณ์บางอย่างให้เกิดความสะดวกสบายต่อการใช้งาน เช่น การปรับโถส้วมจากแบบนั่งยองมาเป็นโถนั่งราบแบบชักโครก การทำราวจับตามผนังห้องน้ำเพื่อความปลอดภัยในการใช้ห้องน้ำห้องส้วม การทำราวจับภายในบ้าน การปรับขนาดประตูทางเข้าต่างๆ เพื่อให้เก้าอี้ล้อเข็นเข้าออกได้สะดวก เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ เป็นการช่วยส่งเสริมให้คนพิการและผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้คุณภาพชีวิตของคนพิการและผู้สูงอายุดีขึ้น และยังช่วยลดภาระของคนในครอบครัว เพราะจากรายงานทางสถิติพบว่า ในปีพ.ศ. 2513 ประชากรในวัยแรงงาน 10 คน จะเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน แต่ในปีพ.ศ. 2573 มีการคาดการณ์ว่า จะมีคนในวัยแรงงานเพียง 2 คนเท่านั้น ที่จะเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน จะเห็นว่า ในอนาคตมีแนวโน้มว่าผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนขึ้นแต่อัตราการเกิดน้อยลง จะทำให้ผู้สูงอายุเป็นภาระของผู้ดูแลมากยิ่งขึ้น

จากการสำรวจของศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” ร่วมกับ ศูนย์วิจัยสังคมสูงอายุ (Center for Aging Society Research - CASR (2563) โดยเมื่อถามถึงพฤติกรรมของผู้สูงอายุต่อกิจกรรมที่ทำบ่อยครั้งในชีวิตประจำวัน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำกิจกรรมประจำวันอยู่ภายในบ้าน และมีประมาณ 1 ใน 4 ที่มีงานอดิเรกที่อาจมีการพินันชนต่อหนึ่งครั้งต่อเดือน กิจกรรมที่ผู้สูงอายุไม่เคยทำในชีวิตประจำวัน เกินกว่าครึ่ง ได้แก่ ร้อยละ 65.36 ระบุว่ากิจกรรมนอกบ้านกับครอบครัว (เช่น ดูหนัง ทานข้าว) และร้อยละ 54.08 ระบุว่า งานอดิเรกที่อาจมีการพินันชนต่อ (เช่น ชนไก่ แข่งนกขัน เล่นหอย/ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล) ส่วนกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำทุกวันในชีวิตประจำวัน เกินกว่าครึ่ง ได้แก่ ร้อยละ 80.96 ระบุว่า กิจกรรมภายในบ้านที่ไม่ต้องเคลื่อนไหวร่างกายมากนัก (เช่น ฟังวิทยุ ดูทีวี อ่านหนังสือพิมพ์/หนังสือ) รองลงมา ร้อยละ 74.96 ระบุว่า กิจกรรมในบ้านที่ต้องเคลื่อนไหวร่างกาย (เช่น ทำความสะอาดบ้าน ทำอาหาร ทำสวนครัว/สวนดอกไม้) และร้อยละ 64.64 ระบุว่า ออกกำลังกาย (เช่น การเดิน โยคะ แอโรบิก ว่ายน้ำ เต้นรำ/รำไทย) ในส่วนของการเป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรของผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.32 ระบุว่า ไม่เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กรใด ในขณะที่ ร้อยละ 23.68 ระบุว่า เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร ผู้สูงอายุที่ระบุว่า เป็นสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.70 เป็นสมาชิกขององค์กรของผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณ (เช่น สมาคมผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ องค์การทหารผ่านศึก เป็นต้น) รองลงมา ร้อยละ 46.28 เป็นสมาชิกขององค์กรทางวิชาชีพ (เช่น สหกรณ์ สมาคมแพทย์ เป็นต้น) ร้อยละ 5.07 องค์กรทางสังคม หรือทางนันทนาการ (เช่น โรตารี โลอันส์ ซอนต้า เป็นต้น) ร้อยละ 3.04 องค์กรทางการเมือง (เช่น พรรคการเมือง) และร้อยละ 1.35 องค์กรด้านชาติพันธุ์/เชื้อชาติ (เช่น หอการค้าไทย-จีน สมาคมแต้จิ๋ว สมาคมปักกิ่งไต้ เป็นต้น)

สำหรับการเข้าร่วมทำงานอาสาสมัครในวัด/ศาสนสถาน หรือในชุมชนของผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.52 ระบุว่า ไม่เข้าร่วมทำงานอาสาสมัครในวัด/ศาสนสถาน หรือในชุมชน ในขณะที่ ร้อยละ 16.48 ระบุว่า เข้าร่วม ทำงานอาสาสมัครในวัด/ศาสนสถาน หรือในชุมชน ผู้สูงอายุที่ระบุว่า เข้าร่วมทำงานอาสาสมัครในวัด/ศาสนสถาน หรือในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 49.03 เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รองลงมา ร้อยละ 40.29 เป็นกรรมการวัด/ศาสนสถาน/โบสถ์ ร้อยละ 11.17 เป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) และ ร้อยละ 6.80 ระบุว่า อื่นๆ ได้แก่ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาสาสมัครตำรวจบ้าน กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน สำหรับ การเป็นอาสาสมัครโครงการธนาคารเวลา มีเพียงร้อยละ 0.49 ของผู้สูงอายุ สำหรับการใช้สื่อทางสังคม (social media) ของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.72 ระบุว่า ใช้ Line รองลงมา ร้อยละ 30.56 ระบุว่า ใช้ Facebook ร้อยละ 29.60 ระบุว่า ใช้ YouTube ร้อยละ 4.80 ระบุว่า ใช้ Instagram และร้อยละ 3.44 ระบุว่า ใช้ Twitter ด้านการมีเครื่องมือการสื่อสารของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ร้อยละ 6.56 มี Notebook ใช้ รองลงมา ร้อยละ 6.24 มีคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC) ใช้ และร้อยละ 6.00 มี Tablet ใช้ และสำหรับบุคคลที่ช่วยเหลือผู้สูงอายุในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร พบว่า ร้อยละ 30.64 ระบุว่า ไม่มีใคร รองลงมา ร้อยละ 28.00 ระบุว่า บุตรสาว ร้อยละ 25.04 ระบุว่า หลาน (ลูกของบุตร) ร้อยละ 21.36 ระบุว่า บุตรชาย ร้อยละ 9.20 ระบุว่า เพื่อน ร้อยละ 3.04 ระบุว่า คู่สมรส ร้อยละ 1.76 ระบุว่า ญาติ ร้อยละ 1.52 ระบุว่า บุตรสะใภ้ ร้อยละ 1.36 ระบุว่า น้องสาว ร้อยละ 1.20 ระบุว่า บุตรเขย ร้อยละ 0.88 ระบุว่า อื่นๆ ได้แก่ เพื่อนบ้าน พนักงานร้านขาย-ซ่อม โทรศัพท์ และร้อยละ 0.56 ระบุว่า น้องชาย

2) กรอบแนวคิดการศึกษา

บทความวิจัย เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา ภาคมหานคร ฉบับนี้เป็นการศึกษาเพื่อการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันและการศึกษา

พฤติกรรมกรอยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยที่อาศัยในภาคมหานคร เนื่องจากการกลุ่มผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มจะมีรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน เพราะ สภาพเงื่อนไขทางร่างกาย ดังนั้น จึงส่งผลทำให้พฤติกรรมในความต้องการรูปแบบที่อาศัยที่มีความแตกต่างกัน

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาเป็นการเลือกกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกรณีศึกษา ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษากลุ่มผู้สูงอายุในระดับมหานคร โดยกลุ่มผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่เด่นชัดและมีนัยสำคัญในต่อพฤติกรรมกรอยู่อาศัยจึงเป็นกรณีศึกษาที่มีความน่าสนใจ

ระเบียบวิธีการวิจัยและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1) ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยได้จำแนกแนวทางการดำเนินการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เพื่อการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการศึกษา และ 2) การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) การเก็บข้อมูล (data collection) ด้วยวิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) โดยผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้วยการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ใน Google form และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา (sampling) ด้วยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อต้องการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ทั้งนี้ ภายหลังการดำเนินการศึกษาทั้ง 2 ขั้นตอนแล้วนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลการศึกษา (data analysis) โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านระบบการประมวลผลแบบสอบถามออนไลน์ใน Google form และโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อนำมาแสดงข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงกลุ่มผู้สูงอายุและลักษณะพฤติกรรมกรอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่อาศัยในภาคมหานคร โดยการวิเคราะห์ผลการศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่ทุกงานวิจัยเชิงปริมาณต้องดำเนินการเริ่มที่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อบรรยายลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามหรือวัตถุประสงค์การวิจัย สำหรับการอธิบายลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมกรใช้ชีวิตประจำวัน โดยศึกษาและนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

สำหรับการอธิบายคำถามงานวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม SPSS version 28 ซึ่งเป็นโปรแกรมวิเคราะห์สถิติด้วย การทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square test) เพื่อตรวจสอบชุดข้อมูลในการหาความสัมพันธ์ของตัวแปร 2 ตัวว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่

2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงอนาคต (futures research) ที่ได้นำข้อมูลเชิงสถิติจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อการคาดการณ์ถึงเหตุการณ์และสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและนำมาสร้างกระบวนการศึกษา การวิเคราะห์ผลการศึกษาและการสร้างภาพเพื่อการหาแนวทางในการรองรับหรือป้องกันการวางแผนต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นอันเป็นประเด็นที่สนใจในการศึกษา ซึ่งประเด็นดังกล่าว คือ ลักษณะและรูปแบบสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยจากการศึกษา พบว่า ประเทศไทยถือเป็นสังคมผู้สูงอายุเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และกำลังจะเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2563 และประมาณการว่าในปี พ.ศ. 2578 (15 ปีถัดไป) ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด

ยอด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาด้วยวิธีการแบบเจาะจง กล่าวคือ กลุ่มก่อนสูงอายุที่มีอายุ 45-60 ปี และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี เพื่อต้องการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงเส้นเวลา (timeline) ของลักษณะและรูปแบบสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยได้อย่างชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ที่สามารถเดินได้ด้วยตนเอง ผู้ที่เดินด้วยการใช้ไม้เท้า และผู้ที่นั่งรถเข็นที่ประสบปัญหาทางสุขภาพและการใช้ชีวิตประจำวัน มีรายได้ระดับปานกลางถึงรายได้สูง มีความสนใจในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยตามอารยสถาปัตย์ (universal design) และเลือกกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกรณีศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยมีจำนวน 55 กรณีศึกษา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยสามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ผลการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเพื่อการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการศึกษา โดยผลการศึกษานี้ได้จำแนกกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยที่อยู่อาศัยในภาคมหานครออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

I. การจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน ประกอบด้วย

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็น คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังสามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์และพึ่งอุปกรณ์ประเภทไม้เท้า (walker)

- กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทรถเข็น (wheelchair)

II. การจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักการลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุที่จำแนกตามสถานภาพ

- กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุที่จำแนกตามรูปแบบการอยู่อาศัยในครัวเรือน

- กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สูงอายุที่จำแนกตามระดับรายได้ต่อปี

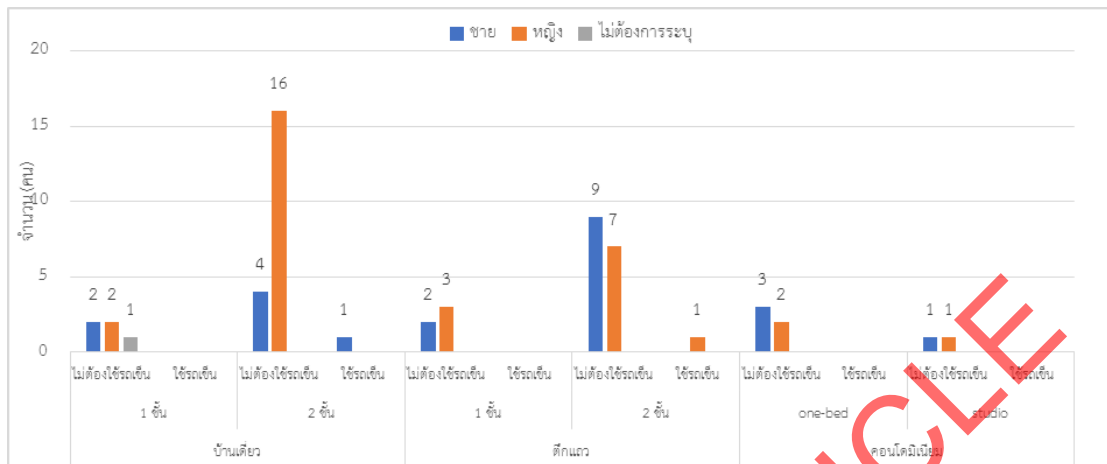
ทั้งนี้ การจำแนกประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุตามข้างต้นนี้ สามารถนำมาสร้างกรอบของการศึกษาและการนำประเภทของกลุ่มผู้สูงอายุมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างในการศึกษาด้วยวิธีการแบบเจาะจงเพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาต่อไป

2) รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

I. เพศ

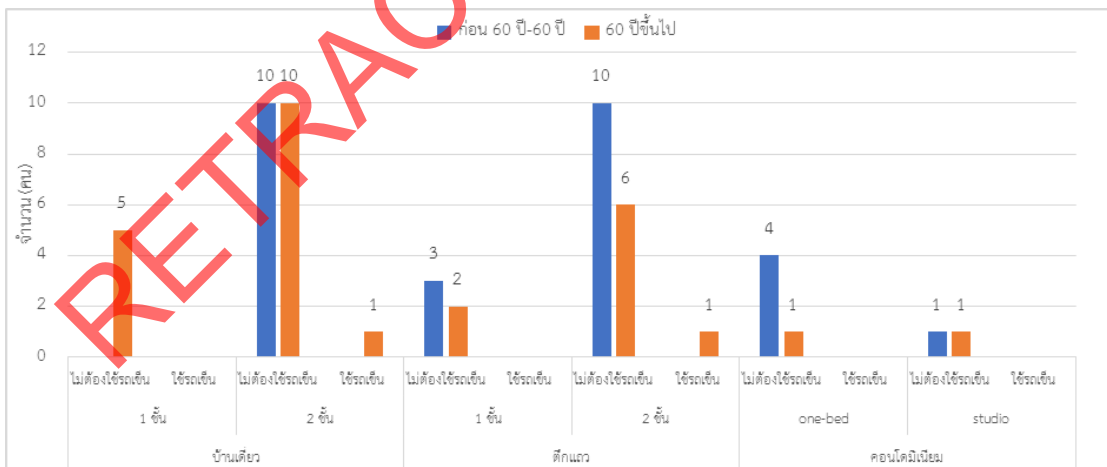
ประชากรกลุ่มเป้าหมายมีจำนวน 55 กลุ่มตัวอย่าง จำแนกเป็น เพศชาย จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.20 เพศหญิง จำนวน 33 ราย จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและอยู่ในกลุ่มที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 16 ราย รองลงมาคือผู้สูงอายุเพศชายซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 9 ราย และเพศหญิงอยู่ในกลุ่มที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 7 คน



ภาพที่ 1 แสดงเพศ
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

II. อายุ (ปี)

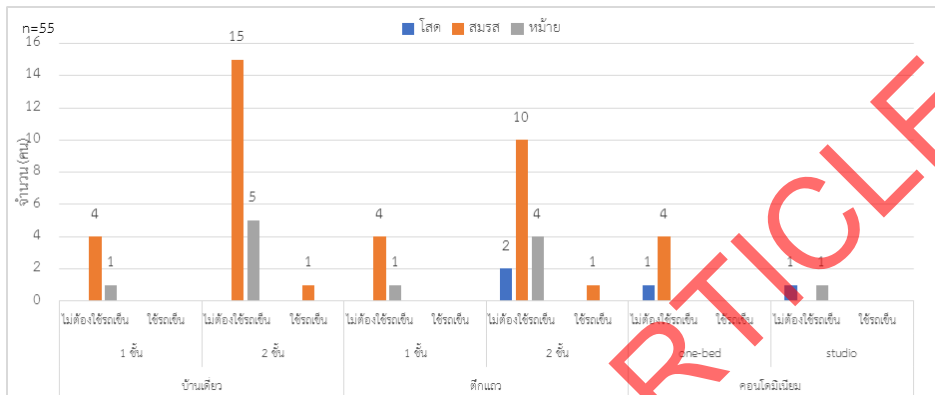
ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำแนกออกเป็น 2 ช่วงอายุ คือ กลุ่มก่อนสูงอายุ ที่มีอายุ 45-60 ปี และผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี โดยช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดคือช่วง 60 ปี จำนวน 20 ราย โดยพบมากในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 10 ราย และไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 10 ราย รองลงมาคือผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป พบได้มากที่สุดในกลุ่มที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 10 ราย



ภาพที่ 2 แสดงอายุ
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

III. สถานภาพ

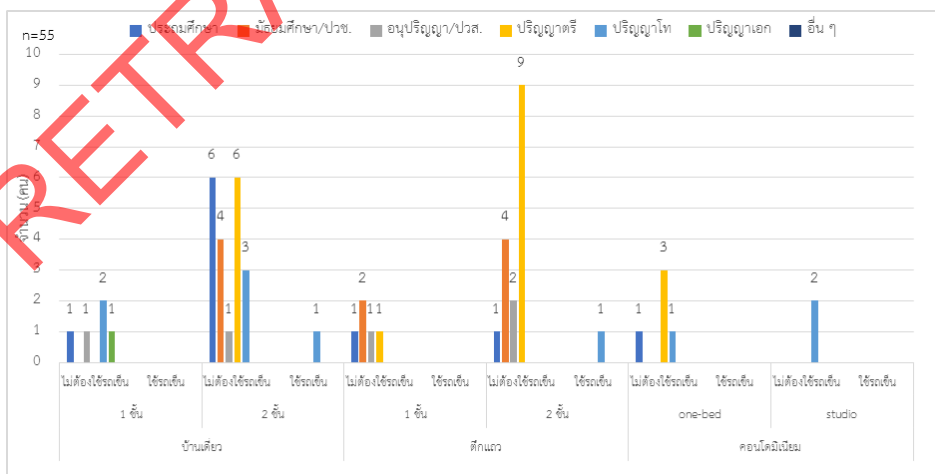
ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาประกอบด้วย สถานะสมรส จำนวน 39 ราย ซึ่งพบมากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 15 ราย สถานะโสดมีจำนวน 4 ราย พบได้ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 2 รายและอาศัยอยู่ในคอนโดมิเนียม จำนวน 2 ราย



ภาพที่ 3 แสดงสถานภาพ
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

IV. ระดับการศึกษา

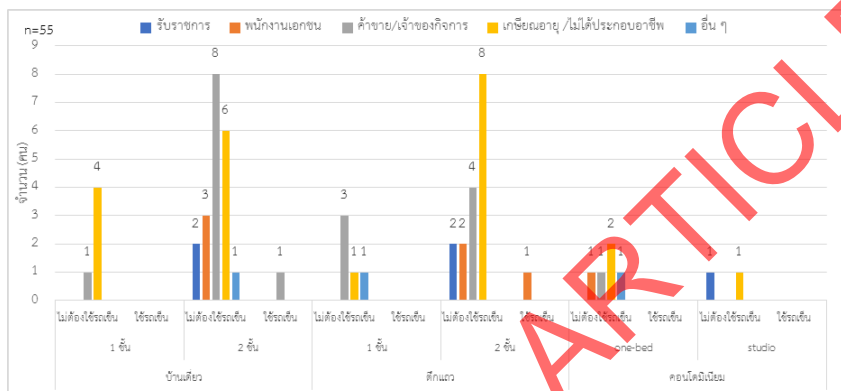
ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีระดับการศึกษาอยู่ใน ระดับปริญญาตรี จำนวน 18 ราย พบได้มากที่สุดในกลุ่มที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น และอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 6 ราย ระดับมัธยมศึกษา/ปวช. มีจำนวนทั้งหมด 10 ราย พบได้มากในกลุ่มที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 4 ราย ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 4 ราย และตึกแถว 1 ชั้น จำนวน 2 ราย



ภาพที่ 4 แสดงระดับการศึกษา
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

V. อาชีพ

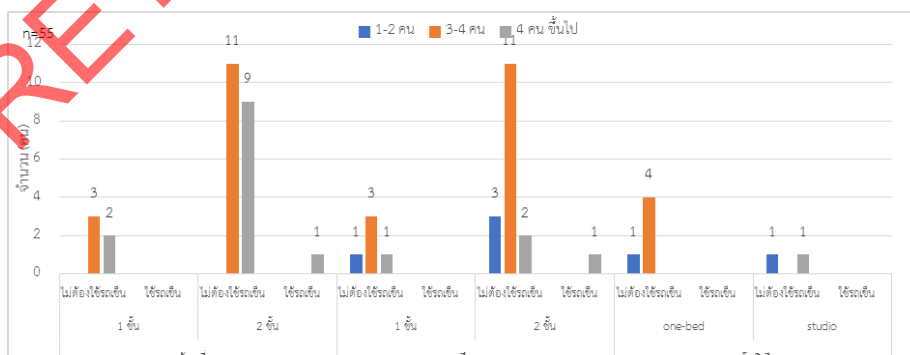
ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นผู้เกษียณอายุอยู่ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 22 ราย พบมากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 8 ราย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 6 ราย และบ้านเดี่ยว 1 ชั้น จำนวน 4 ราย ตามลำดับ รองลงมาคืออาชีพค้าขาย/เจ้าของกิจการ จำนวน 18 ราย พบได้มากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 8 ราย ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 4 ราย และ ตึกแถว 1 ชั้น จำนวน 3 ราย ตามลำดับ



ภาพที่ 5 แสดงอาชีพ
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

VI. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)

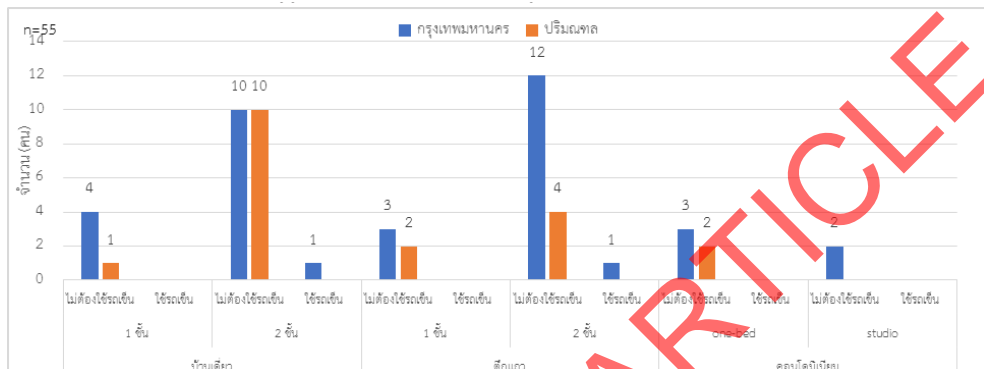
ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีจำนวนสมาชิกในครอบครัวจำนวน 3-4 คน จำนวน 32 ราย พบได้มากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 11 ราย ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 11 ราย และคอนโดมิเนียมแบบ one-bed จำนวน 4 ราย ตามลำดับ รองลงมาคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คนขึ้นไป มีจำนวน 17 ราย พบได้มากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 9 ราย



ภาพที่ 6 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

VII. พื้นที่อยู่อาศัย

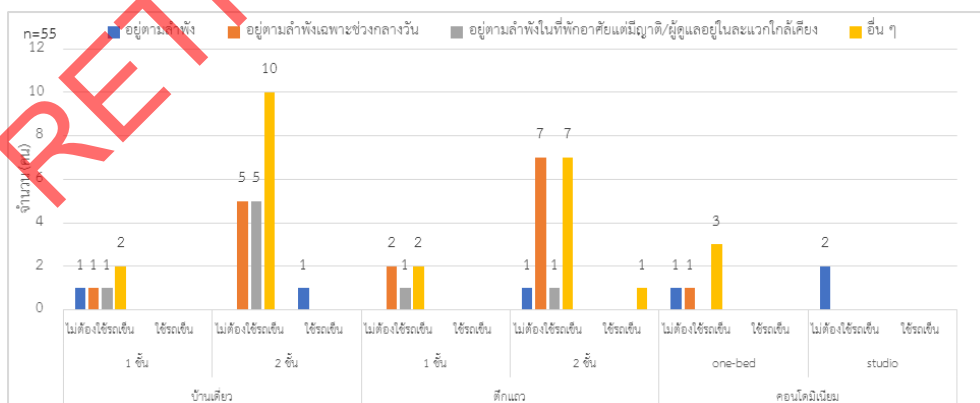
ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีพื้นที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 36 ราย พบได้มากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 12 ราย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 10 ราย และอาศัยอยู่ในปริมณฑลทั้งหมด 19 ราย พบได้มากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 10 ราย



ภาพที่ 7 แสดงพื้นที่อยู่อาศัย
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

VIII. ลักษณะการอยู่อาศัย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีลักษณะการอยู่อาศัยแบบอยู่ตามลำพังเฉพาะช่วงกลางวันจำนวน 16 ราย พบได้มากที่สุดในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 7 ราย และบ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 5 ราย ซึ่งมีผู้ที่อยู่ตามลำพังทั้งหมด 6 ราย โดยพบได้ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็นอาศัยอยู่คอนโดมิเนียมแบบ studio จำนวน 2 ราย บ้านเดี่ยว 1 ชั้น จำนวน 1 ราย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 1 ราย ตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 1 ราย และคอนโดมิเนียมแบบ one-bed จำนวน 1 ราย



ภาพที่ 8 แสดงลักษณะการอยู่อาศัย
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

การวิเคราะห์ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาด้วยการนำข้อมูลผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพฤติกรรมและผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ร่วมกันนั้น สามารถสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ได้ดังต่อไปนี้

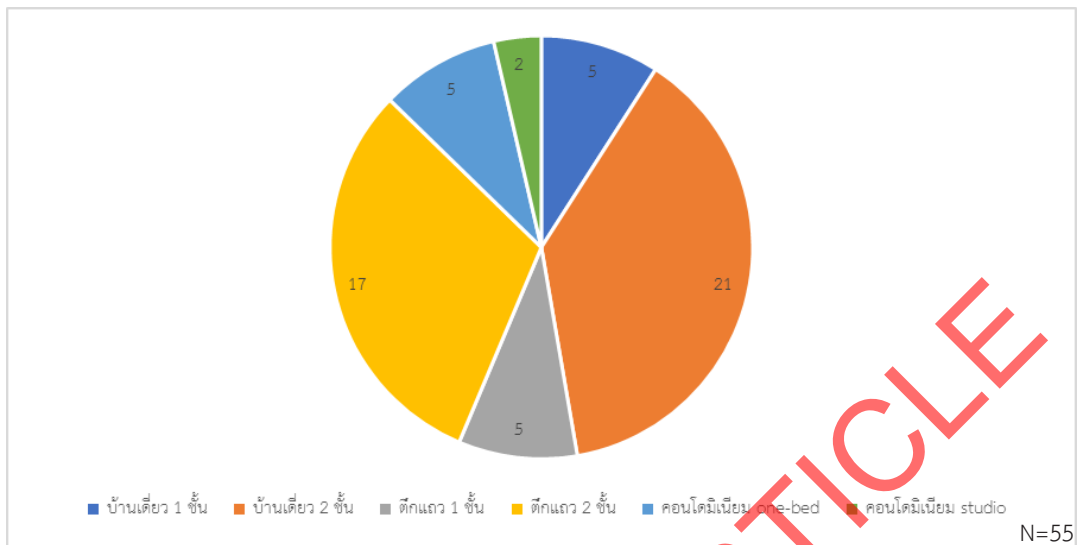
1) การวิเคราะห์ผลการศึกษา

กลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์ กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทไม้เท้า (walker) และกลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์ อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ตามลักษณะของการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า สามารถจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็น คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังสามารถเคลื่อนที่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งอุปกรณ์และพึ่งอุปกรณ์ประเภทไม้เท้า (walker) โดยกลุ่มผู้สูงอายุประเภทนี้มีลักษณะการเคลื่อนไหวที่เหมือนกลุ่มคนทั่วไป เพียงแต่จำเป็นต้องออกแบบให้ที่อยู่อาศัยลดความเสี่ยงจากการหกล้มหรือการกระแทกเพื่อลดอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้น และยังสามารถออกแบบปุ่มสวิตช์ไฟให้ใช้ร่วมกันกับกลุ่มคนทั่วไปได้ และกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งอุปกรณ์ประเภทรถเข็น (wheelchair) คือ กลุ่มผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพต้องใช้เก้าอี้รถเข็นในการเคลื่อนที่ ต้องมีคนดูแลอย่างน้อย 1 คน การใช้ชีวิตส่วนใหญ่จะอยู่บนเตียงหากต้องอาบน้ำและขับถ่ายต้องมีผู้ช่วยเหลือ หรือจำเป็นต้องขับถ่ายในท่อนอน สวมใส่ผ้าอ้อมตลอดเวลา ดังนั้น การออกแบบที่อยู่อาศัยจำเป็นต้องออกแบบให้มีความกว้างที่สามารถนำรถเข็นเคลื่อนที่ไปบริเวณต่างๆ ภายในที่อยู่อาศัยได้และการออกแบบปุ่มสวิตช์ไฟที่มีระดับที่สามารถใช้งานได้ ซึ่งการออกแบบจะมีลักษณะเฉพาะกว่าการออกแบบของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ต้องใช้รถเข็น

ทั้งนี้ จากการศึกษพบว่าประเภทที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสามารถแบ่งประเภทที่อยู่อาศัยหลักๆ ได้ 3 ประเภท ได้แก่ บ้านเดี่ยว (ขนาด 1 และ 2 ชั้น) ตึกแถว (ขนาด 1 และ 2 ชั้น) และคอนโดมิเนียม (ขนาด studio และ one-bed) โดยจากข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวมาสู่การออกแบบการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสำรวจมีจำนวนทั้งสิ้น 55 รายที่อยู่อาศัยภายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งเป็นการศึกษาการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (การใช้แบบสอบถาม) ทั้งนี้ จากการศึกษาระบุประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 55 ราย สามารถวิเคราะห์ประเด็นของผลการศึกษาเป็นประเด็นสำคัญได้ 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

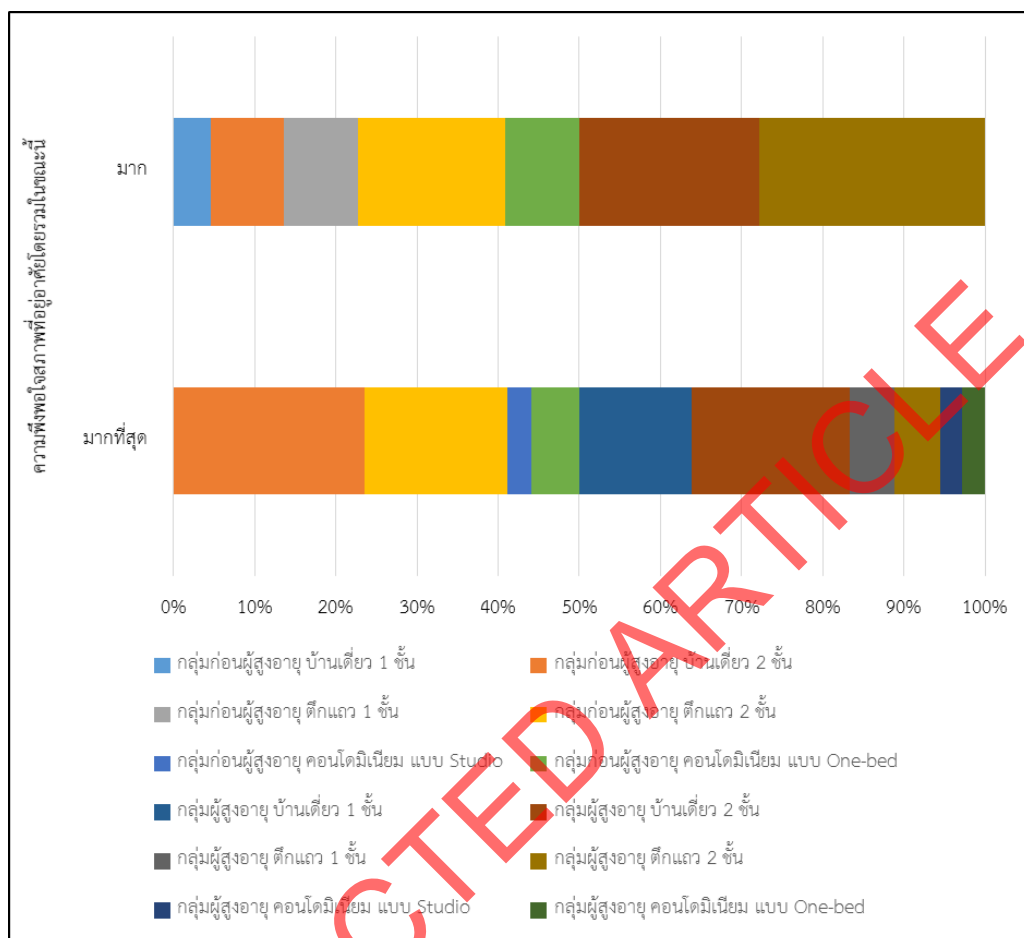
I. การวิเคราะห์รูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์รูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ของการศึกษา พบว่า ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยมีรูปแบบของที่อยู่อาศัย คือ บ้านเดี่ยว จำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 47.30 (จำแนกออกเป็น บ้านเดี่ยว 1 ชั้น จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 และ บ้านเดี่ยว 2 ชั้น จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.18) รองลงมาคือ ตึกแถว จำนวน 19 ราย คิดเป็นร้อยละ 34.50 (จำแนกออกเป็น ตึกแถว 1 ชั้น จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 และตึกแถว 2 ชั้น จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.91) และคอนโดมิเนียม จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.70 (จำแนกออกเป็น one-bed จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.09 และ studio จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.64) ตามลำดับ จากการวิเคราะห์รูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ จะเห็นว่า ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยส่วนใหญ่อยู่อาศัยในรูปแบบที่อยู่อาศัยที่มีจำนวนมากกว่า 1 ชั้น กล่าวคือ เป็นรูปแบบที่อยู่อาศัยที่มีบันไดเป็นองค์ประกอบสำคัญในการปรับปรุง ดังนั้น การออกแบบที่เหมาะสมจำเป็นต้องคำนึงถึงการเคลื่อนที่ขึ้น-ลงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ประกอบกับการออกแบบนั้นอาจจำเป็นต้องย้ายห้องนอนของผู้สูงอายุลงมาชั้น 1 เพื่อให้มีความสะดวกสบายต่อการใช้สอยพื้นที่และการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ



ภาพที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์รูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับกลุ่มก่อนสูงอายุที่มีอายุ 45-60 ปี และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปีว่ามีความต้องการที่อยู่อาศัยเหมือนกันหรือไม่ สามารถการศึกษาความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มก่อนสูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุ ด้วยการพิจารณาความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวม โดยการทดสอบ Chi-Square Test เพื่อทดสอบความแตกต่างของรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มก่อนสูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุในปัจจุบัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าไคสแควร์ 5.069 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.408 แสดงว่าระดับความถี่ของความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวมของกลุ่มก่อนสูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า ความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มก่อนสูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุมีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้ จากผลการศึกษาพบว่า ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด กลุ่มก่อนสูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 47.06 รองลงมา คือ ตึกแถว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 35.29 และคอนโดมิเนียม แบบ One-bed คิดเป็นร้อยละ 11.76 สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 38.89 รองลงมา คือ บ้านเดี่ยว 1 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 27.78 และตึกแถว 1 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 11.11 ซึ่งหากพิจารณาในระดับความพึงพอใจมาก กลุ่มก่อนสูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย ตึกแถว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 36.36 รองลงมา คือ บ้านเดี่ยว 2 ชั้น ตึกแถว 1 ชั้น และคอนโดมิเนียม แบบ One-bed คิดเป็นร้อยละ 18.18 สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย ตึกแถว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 55.56 รองลงมา คือ บ้านเดี่ยว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 44.44 จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของกลุ่มก่อนสูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุมีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน

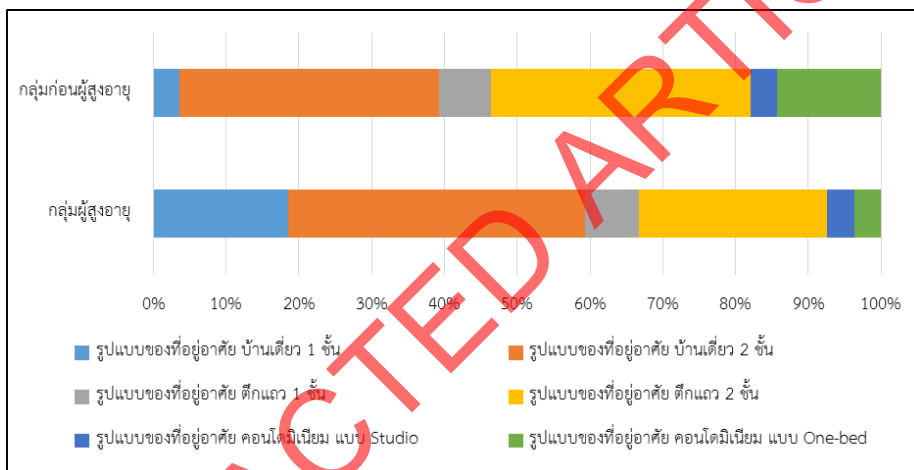


ภาพที่ 10 แสดงพฤติกรรมความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุจำแนกตามความถี่ความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวม
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

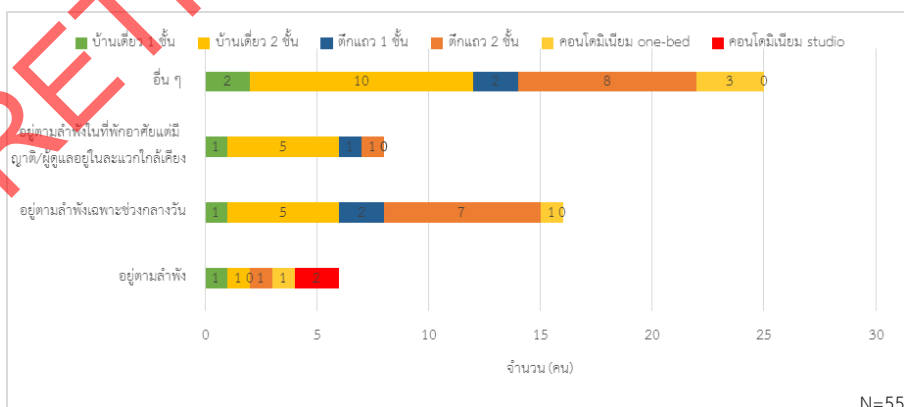
II. การวิเคราะห์พฤติกรรมการอยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ โดยเบื้องต้นได้กำหนดลักษณะการอยู่อาศัยจากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและการทบทวนวรรณกรรม สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลักๆ ตามลักษณะการอยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ อยู่ตามลำพัง อยู่ตามลำพังเฉพาะช่วงกลางวัน และอยู่ตามลำพังในที่พักอาศัยแต่มีญาติ/ผู้ดูแลอยู่ในละแวกใกล้เคียง และได้ดำเนินการสอบถามประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างซึ่งจำแนกตามรูปแบบของที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีลักษณะการอยู่อาศัยที่เป็นข้อค้นพบเพิ่มเติม เนื่องจาก มีลักษณะการอยู่อาศัยกับครอบครัวตลอดเวลา ซึ่งหมายถึง คู่สมรส บุตรและหลาน โดยสามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มผู้สูงอายุน่าจะอยู่อาศัยร่วมกับประชากรวัยแรงงานเป็นหลัก คือ กลุ่มช่วงวัย 15-60 ปี ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญในการออกแบบที่อยู่อาศัยให้สามารถใช้สอยรูปแบบที่อยู่อาศัยร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มประชากรวัยแรงงานเพื่อให้มีความสะดวกสบายและตอบสนองต่อการใช้งานของผู้สูงอายุทั้งหมดได้อย่างครบถ้วน

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยว่ามีความสัมพันธ์กับรูปแบบที่อยู่อาศัยหรือไม่นั้น สามารถการศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุกับรูปแบบที่อยู่อาศัยโดยการทดสอบ Chi-Square Test เพื่อดูพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยทั้งกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุกับรูปแบบที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าไคสแควร์ 5.027 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.413 แสดงว่าระดับความถี่ของผู้อยู่อาศัยกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุไม่สัมพันธ์กัน โดยมีรายละเอียดดังนี้ จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มก่อนผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว 2 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 35.71 รองลงมา คือ อาศัยอยู่ในคอนโดมิเนียม แบบ One-bed คิดเป็นร้อยละ 14.29 และอาศัยอยู่ในตึกแถว 1 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 7.14 สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 40.74 รองลงมา คือ อาศัยอยู่ในตึกแถว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 25.93 และอาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว 1 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 18.52 จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยทั้งกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุมีรูปแบบที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน

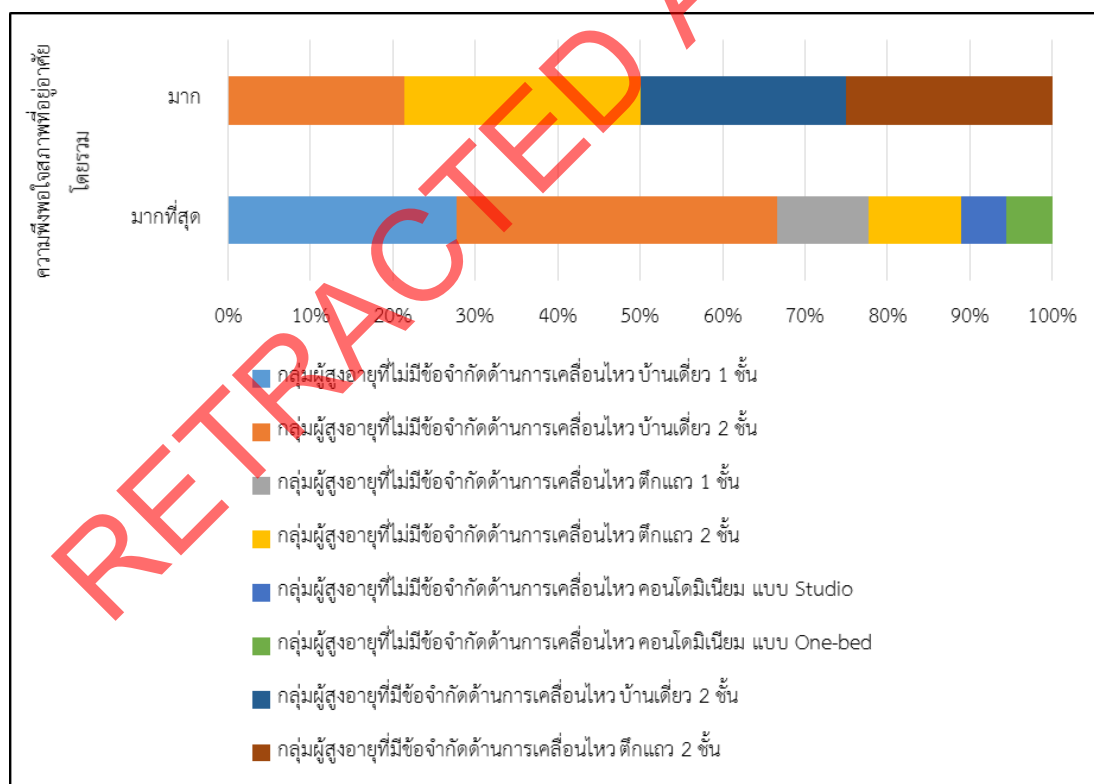


ภาพที่ 11 แสดงพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มจำแนกตามความถี่รูปแบบของที่อยู่อาศัย (ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)



ภาพที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์ลักษณะการอยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุ (ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

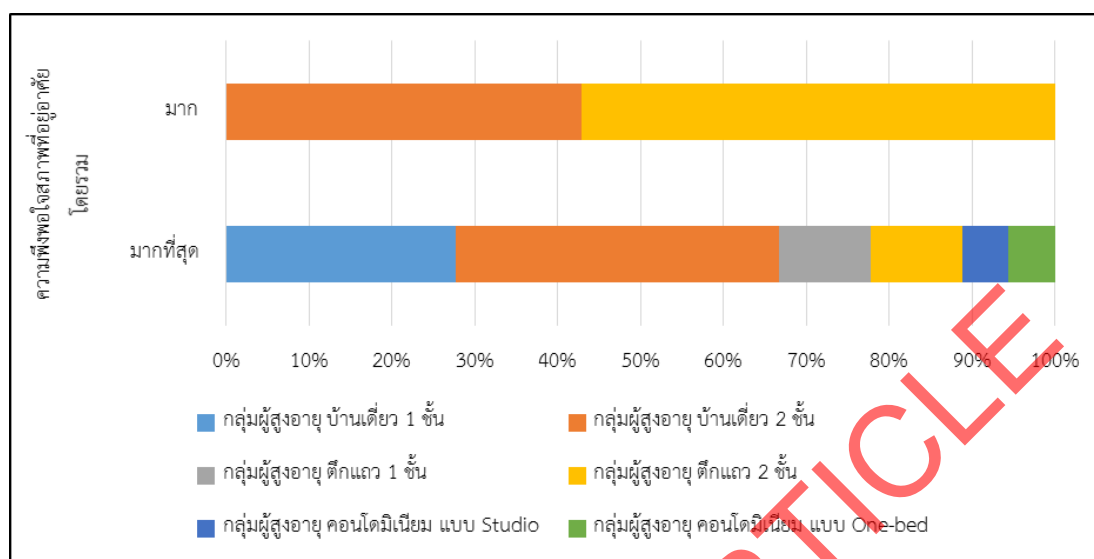
นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว ว่าต้องการที่อยู่อาศัยเหมือนหรือต่างกัน ด้วยการพิจารณาความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวม โดยการทดสอบ Chi-Square Test เพื่อดูพฤติกรรมความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวในปัจจุบัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าไคสแควร์ 9.117 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.104 แสดงว่าระดับความถี่ของความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวมของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวแตกต่างกัน นั่นหมายความว่า ความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวมีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้ จากผลการศึกษาพบว่า ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 38.89 รองลงมา คือ บ้านเดี่ยว 1 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 27.78 และตึกแถว 1 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 11.11 ซึ่งหากพิจารณาในระดับความพึงพอใจมาก กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย ตึกแถว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 57.14 รองลงมา คือ บ้านเดี่ยว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 42.86 สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวมีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น และตึกแถว 2 คิดเป็นร้อยละ 50.00 จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวมีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน



ภาพที่ 13 แสดงพฤติกรรมความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดและไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว จำแนกตามความถี่ความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวม (ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาความแตกต่างด้วยการทดสอบ Chi-Square Test เพื่อดูพฤติกรรมของกลุ่มก่อนผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวกับรูปแบบของที่อยู่อาศัยและความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมของแต่ละกลุ่มมีรูปแบบของที่อยู่อาศัยและความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในแง่ของแต่ละรูปแบบของที่อยู่อาศัยและความต้องการแต่ละรูปแบบของที่อยู่อาศัยของทั้งสามกลุ่ม พบว่า รูปแบบที่อยู่อาศัยกับความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มก่อนผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ กลุ่มก่อนผู้สูงอายุมีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ตึกแถว 2 ชั้น และคอนโดมิเนียม แบบ One-bed เช่นเดียวกับการอยู่อาศัยในปัจจุบันของกลุ่มก่อนผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ตึกแถว 2 ชั้น และคอนโดมิเนียม แบบ One-bed และสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุมีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว 2 ชั้น บ้านเดี่ยว 1 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น เช่นเดียวกับการอยู่อาศัยในปัจจุบันของกลุ่มผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว 2 ชั้น บ้านเดี่ยว 1 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น และกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวก็มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยว 2 ชั้น บ้านเดี่ยว 1 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น เช่นเดียวกับการอยู่อาศัยในปัจจุบันของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบ้านเดี่ยว 2 ชั้น บ้านเดี่ยว 1 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ค้นพบประเด็นสำคัญของความแตกต่างระหว่างความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มก่อนผู้สูงอายุและกลุ่มผู้สูงอายุ กล่าวคือ กลุ่มก่อนผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มที่ยังไม่ได้อยู่ในสภาวะมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย ความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มนี้จึงยังไม่จำเป็นต้องมีพื้นที่สำหรับการเดินหรือฝึกกายบริหาร ทำให้ความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยประเภทคอนโดมิเนียมเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สำคัญของคนกลุ่มนี้ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนารูปแบบที่อยู่อาศัยต้องตอบสนองต่อการใช้ชีวิตประจำวันของแต่ละกลุ่ม และส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มสามารถดูแลตนเองได้ดีที่สุด ไม่ควรจะเป็นการอยู่อาศัยรูปแบบใดก็ตาม

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในส่วนของผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวว่าต้องการที่อยู่อาศัยเหมือนหรือต่างกันด้วยการพิจารณาความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวม โดยการทดสอบ Chi-Square Test เพื่อดูพฤติกรรมความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวในปัจจุบัน โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าไคสแควร์ 7.970 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.158 แสดงว่าระดับความถี่ของความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวมของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวแตกต่างกัน นั่นหมายความว่าความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวมีความแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้ จากผลการศึกษาพบว่า ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย บ้านเดี่ยว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 38.89 รองลงมา คือ บ้านเดี่ยว 1 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 27.78 และตึกแถว 1 ชั้น และตึกแถว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 11.11 ซึ่งหากพิจารณาในระดับความพึงพอใจมาก กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่มีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัย ตึกแถว 2 ชั้น ถึงร้อยละ 57.14 รองลงมา คือ บ้านเดี่ยว 2 ชั้น คิดเป็นร้อยละ 42.86 จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวมีความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน



ภาพที่ 14 แสดงพฤติกรรมความต้องการรูปแบบของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว จำแนกตามความถี่ความพึงพอใจสภาพที่อยู่อาศัยโดยรวม
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2565)

2) ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา ภาคมหานคร ฉบับนี้เป็นการศึกษาเพื่อการจำแนกกลุ่มผู้สูงอายุและการศึกษาพฤติกรรมการอยู่อาศัยของกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาเป็นการเลือกกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นกรณีศึกษา ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุในระดับมหานคร ซึ่งยังขาดงานวิจัยที่สนับสนุนว่ากลุ่มผู้สูงอายุในระดับมหานครและระดับเมืองหรือชนบทมีพฤติกรรมการอยู่อาศัยที่มีความแตกต่างกันอย่างไร ดังนั้น บทความวิจัยนี้จึงน่าจะเป็นพื้นฐานของการศึกษาปัจจัยและสภาพวิถีชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อนำปัจจัยดังกล่าวมาสร้างเกณฑ์เพื่อทำการเปรียบเทียบการศึกษาพฤติกรรมการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุในระดับอื่นๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการปรับปรุงหน่วยที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินโครงการภายใต้ทุนวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบเพื่อสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- นิศา ชูโต. (2525). *คนชราไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมาสน์ เพชรสม. (2558). *พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546, ธันวาคม 31). ราชกิจจานุเบกษา, 120(130).

พุทธชาติ แผนสมบูรณ์, โกศล จิ่งเสถียรทรัพย์ และธนวรรณ สารรัมย์. (2561). กระบวนการเสริมสร้างภาวะ
พหุพลังในผู้สูงอายุ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 5(2), 267-283.

ศุภารินทร์ หันกิตติกุล. (2539). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง
(รายงานผลงานวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.

Fletcher, P.C. and Hirdes, J.P. (2004). *Restriction in Activity Associated with Fear of Falling among
Community-Based Seniors Using Home Care Services. Age and Ageing, 33, 273-279.*

Permsirivanich et al. (2009). *Comparing the effects of rehabilitation swallowing therapy vs.
Neuromuscular electrical stimulation therapy among stroke patients with persistent
pharyngeal dysphagia: A randomized controlled study. J Med Assoc Thai, 92(2), 259-265.*

Seplaki, Agree et al. (2013). *Assistive Devices in Context: Cross-Sectional Association Between
Challenges in the Home Environment and Use of Assistive Devices for Mobility,
The Gerontologist, 54(4), 651-660. doi:10.1093/geront/gnt030*

Skelton, Howe et al. (2013). *Environmental and behavioural interventions for reducing physical
activity limitation in community-dwelling visually impaired older people. John Wiley &
Sons, Ltd.: United States of America.*

Wilson, Mitchell et al. (2009). *Psychological Health and Life Experiences of Pregnant Adolescent
Mothers in Jamaica. Age and Ageing, Int. J. Environ. Res. Public Health 2014, 11,
4729-4744. doi:10.3390/ijerph110504729*